

NOMINACE

na udělení titulu Nositel tradice lidových řemesel

Josef Fryzelka, Vlachovice

Práce se dřevem / bednářství

I.

Profesní životopis se zaměřením na péči o uchování tradic

Obec Vlachovice se nachází v podhorské oblasti Bílých Karpat, přibližně 6 km západně od města Valašské Klobouky. Řada obyvatel se v minulosti věnovala práci se dřevem, jako jedním z nejdostupnějších materiálů. Bednářství zde bylo v minulosti obživou pro několik rodů, z nichž do současnosti se tomuto řemeslu věnuje bez přerušení již po tři generace rodina Fryzelkova.

Josef Fryzelka se narodil 25. 5. 1956 ve Vlachovicích. Přestože ho odmalička bavila myslivost a chtěl se stát lesníkem, na přání otce se vydal v jeho šlépějích bednáře. V letech 1974 – 1977 se vyučil teorii stolařské výroby na tehdejší odborné učňovské škole v Letovicích (dnešní Masarykova střední škola Letovice) a zkoušky absolvoval v dnes již neexistujícím Bednářském a včelařském družstvu v Brně. Prakticky se však zdokonaloval v domácí dílně pod vedením otce a strýce. Po vyučení nejprve pracoval v rodinné dílně, poté nastoupil jako bednář do zaměstnání v komunálních službách ve Valašských Kloboukách. Mohl se tak věnovat oběma odvětvím – jak bednářské (v domácí dílně), tak stolařské práci (v zaměstnání), ke které zpočátku tíhnul více. Po roce 1989 začaly státní podniky postupně zanikat, a proto se Josef Fryzelka rozhodl založit vlastní živnost. Z garáže a jedné místnosti doma si zřídil dílnu na stolařskou výrobu. Postupně začalo přibývat zakázek, a tak k sobě přijal tři zaměstnance. Stísněné prostory jej nakonec dovedly k tomu, že přestavil rodinnou stodolu na dílnu, postupně přibral další tři zaměstnance (mezi nimi také svého strýce) a vedle stolařské výroby započal s bednářskou prací. Musel se však zadlužit. Nesnadné období v první polovině devadesátých let navíc umocnilo rozdělení Československa, protože až 80 procent všech výrobků do té doby nacházelo své odbytiště na Slovensku. Po překlenutí nejtěžšího období, kdy Josef Fryzelka našel oporu především v rodinné soudržnosti, získal důležitou zakázku na výrobu speciálních vinných sudů, tzv. barrique, do Francie. V technologii výroby těchto sudů se Fryzelka zdokonaloval také u francouzských výrobců. Sudy na víno vyvážel i do Spojených států amerických (Kalifornie). Jeho dílna se začala orientovat výhradně na bednářskou výrobu a postupně mezi lidmi narůstal zájem o jejich produkty. V současnosti můžeme produkty jeho dílny obdivovat ve Švédsku, především však v České republice (např. v Květné zahradě v Kroměříži, v lázních Luhačovice či Jeseník) a v příhraničních oblastech Slovenska (Pováží, Púchovsko). Nejdůležitější pro Josefa Fryzelku zůstává kvalita, její neustálý posun dopředu a spokojený zákazník. Jeho výrobky tak můžeme nalézt v mnoha tuzemských domácnostech.

V roce 2014 ocenila jeho přínos pro zachování a prezentaci tradiční techniky výroby bednářských výrobků Rada Zlínského kraje a Josef Fryzelka přijal 8. září 2014 z rukou hejtmana MVDr. Stanislava Mišáka titul Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje.

II.

Popis technologie a tvarosloví zhotovovaných výrobků, popřípadě dalších aktivit péče o lidové tradice

Základní surovinu – dřevo (dub, modřín) získává Josef Fryzelka výhradně z blízkých lesů v oblasti Valašskokloboucka (akát pak dováží z jižní Moravy). Důležitou podmínkou je zimní těžba dřeva. Jednotlivé kmeny dále zpracovává pomocí pásové pojízdné pily radiálním řezem, což je u bednářských výrobků jeden ze základů kvality, na délky od dvou do čtyř metrů. Poté dřevo musí nechat minimálně dva roky přírodně vysušit, při samotné výrobě pak ještě předmět uměle dosušuje. Při výrobě sudu si nařeže jednotlivé dužiny (deska tvořící část stěny nádoby) na patřičnou délku, mezi něž vkládá sušený orobinec. Na fréze vytvoří základní vybrání úhlu a do alespoň tří železných obručí sestaví dužiny na požadovaný tvar. Samotné ohýbání sudu pak provádí buď jeho umístěním do kotle, nebo přímo nad otevřeným ohněm. Tato činnost trvá přibližně půl až jednu hodinu. Poté obruče povolí, sud nechá proschnout a na druhý den je znovu zatáhne a dřevo opět prohřeje na ohni, aby se „umrtvilo“. Barrique sudy pak může vypálit na několik stupňů vypálení (mírné, střední, těžké). Dno vyřeže z dužin pomocí pásové pily. Obruče pro stahování sudu zdědil Josef Fryzelka po otci, nové – žárově pozinkované ve svitcích, dováží z Rakouska. Zhotovený sud pak prochází zkušební fází tlakování vodou, kdy se zjišťuje jeho těsnost. Závěrečné povrchové úpravy sudu pak Josef Fryzelka dotváří na soustruhu. Při výrobě sudů také spolupracuje a naslouchá radám vinařů, aby se jejich kvalita neustále zvyšovala. Nezbytnou a důležitou součástí výroby zůstává samotná ruční práce, při které používá celou řadu speciálních hoblíků, pořízů či dvouruční hoblíků. Pro bednáře taková práce představuje stálou fyzickou zátěž.

Sortiment výrobků Josefa Fryzelky je velmi rozmanitý. Z dubu vyrábí především sudy na víno a destiláty v objemech od 5 do 600 litrů, kádě na kvas, zelí nebo vodu, vědra na vodu, puténky a další výrobky. V současnosti dle potřeby vyrábí kádě na dešťovou vodu k okapům, které v domácnostech nahrazují plechové a plastové nádoby. Pro Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm zhotovoval kopie tradičních hospodářských předmětů – fasky, máselnice, kadečky, putny nebo škopky.

III.

Informace o schopnosti předávat osvojené profesní znalosti a dovednosti následovníkům

Josef Fryzelka vchoval a předal své celoživotní zkušenosti dvěma synům, kteří v současnosti pracují v jeho dílně. Bednářská tradice v rodině tak nepochybně bude pokračovat i v nastupující čtvrté generaci. V rámci školních praxí a exkurzí dílnu navštěvují studenti středních i vysokých škol. V současné době pociťuje Josef Fryzelka opětovný zájem o bednářské řemeslo především od zájemců z Čech, menší zájem však vnímá ze svého blízkého okolí.

IV.

Účast na přehlídkách, výstavách a specializovaných trzích tradičního lidového řemesla

Řemeslo a své výrobky prezentuje Josef Fryzelka pravidelně na jarmarcích lidové tvorby, pořádaných v rámci vinobraní především v moravských obcích a městech. Pravidelně se představuje na Mikulášském jarmeku ve Valašských Kloboukách. Účastnil se řemeslných programů pořádaných Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Slováckým muzeem v Uherském Hradišti, festivalu Josefkol v Čechách pod Kosířem, Svátku řemesel v Kunštátě, vinobraní na Pražském hradě nebo hrnčířských a řemeslných trhů v Berouně. V roce 2007 mu byla udělena stejnojmenným občanským sdružením ochranná známka Tradice Bílých Karpat.

V.

Výrobky předkládané pro posouzení nominace

- sudy na víno a destiláty z dubu, akátu o objemech od 5 l do 600 l
- kádě na kvas
- oválné kádě, zelí nebo vodu z dubu, modřínu,
- vědra na vodu z dubu
- troky,
- máslenky, putny, škopky,
- kádě, necky
- gelety

VI.

Souhlas s pořízením dokumentace – čestné prohlášení

Čestné prohlášení

Já, níže podepsaný Josef Fryzelka, narozený 25. května 1956 bytem ve Vlachovicích čp. 326, 763 24, souhlasím s pořízením dokumentace svých pracovních postupů ke studijním a dokumentačním účelům Slováckého muzea v Uherském Hradišti a Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici.

Ve Vlachovicích 4.12.2014

.....

VII.

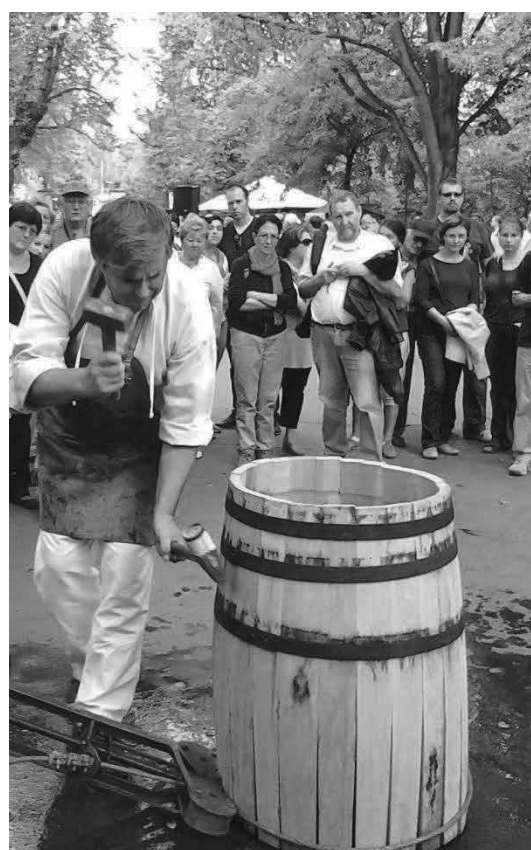
Obrazová příloha

V rodině Fryzelkových má bednářské řemeslo tradici sahající v současné době již do čtvrté generace. Bednáři Fryzelkové, 60. léta 20. století.

Josef Fryzelka se synem při předvádění výroby sudu.

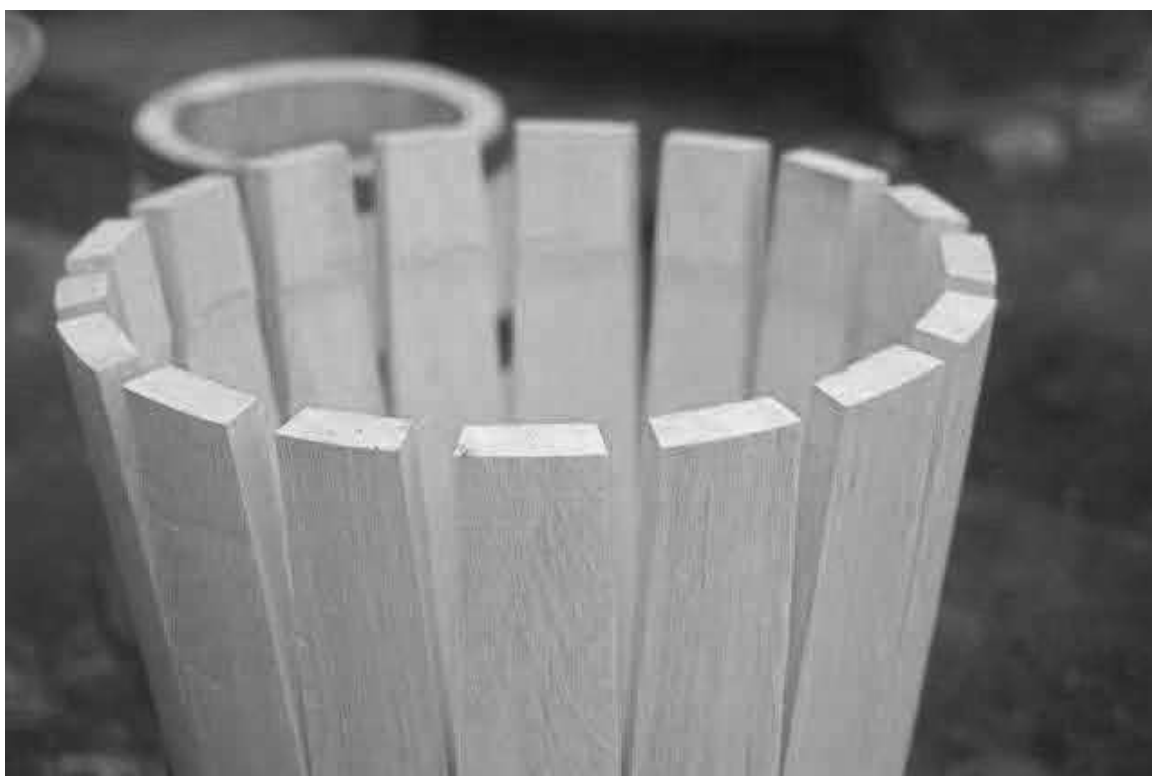
Josef Fryzelka při předvádění výroby sudů pro veřejnost na jarmarcích.

Josef Fryzelka při práci na výrobě soudku.

Výroba a opracování dna sudu

Sud před vypalováním

Zatloukání obrouček u sudu

Vypalování kádě.

Josef Fryzelka ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Oválné sudy.

Sudy různých velikostí v dílně.

Soudky na destiláty.

Sudy na vinný ocet.

Kádě na kvas.

Kruhové a oválné kádě.

Vědra na vodu.

Vědra na vodu

Troky

Putny, škopky, máslenka a další drobné bednářské výrobky